

Н.Г. РУСОВА

СВЯТО

ДВОХ

ЕПОХ

ДВІ ІНСЦЕНІЗАЦІЇ

ВИДАННЯ АВТОРА

Друкарня „Українського Робітника” Торонто, Онтаріо

СВЯТО ДВОХ ЕПОХ

Н. Г. Русова

Обладника Г. Р.

Фотографії Інж. Л. Пиливський

Всі права автора застережені.
Канада 1949

AUTHOR'S COPYRIGHT
CANADA, 1949

ВСТУПНІ ЗАУВАЖЕННЯ.

Подібного роду імпрези вимагають в першу чергу значної кількості учасників, бо є побудовані на масових походах, кортежах, на хорових співах (стихло дібраних до сенсу пісень), хорових і групових деклямаціях, окремих деклямаціях і промовах і менш за все на „грі” артистів, як у звичайних пєсах. Найліпше, коли є змога перевести таку імпрезу під голим небом в стилі так званого „PLAIN-AIR-у”. Тут декоративне тло — сама природа, — чи то купа дерев, поле чи ліс, чи вигляд на річку чи на гору... історичні будинки чи руїни, монастирські подвірря, фасади і кутки стилєвих будинків... Отже ніяких „притосозаних клунь” і душних саль „Просвіт”, де вже самі р зміри чстирох стін з їх атмосферою позбавляють імпрезу розмаху і здорового повітря...” В. Геркен-Русова „Героїчний Театр” Львів 1939).

Очевидно, що той самий зміст можна вкласти і у форму „вистави” у закритім помешканню, але тоді все мусить бути відповідно пристосовано і де які сцени відпадають.

Оформлення імпрези під голим небом.

На фоні лісу улаштовується „сцена”, яка уявляє з себе земляне підвищення. В бік глядачів ця сцена продовжується у півокруглу частину „орхестри” (зживаючи терміни старо-грецького театру). На цій частині в центрі має бути підвищення для окремих деклямацій чи промов і „вівтар Батьківщини”, на яким запалюється вогонь на честь героїв. Обабіч „орхестри”, на межі зі „сценою” з живих гілок будуються дві „куліси”; за ними, трохи більш зближені ще дві. Тлом служить або природний краєвид, або робиться тло-лаштунки, теж із живих дерев чи гілок. До цього додається кілька частинних декорацій. Для глядачів улаштовується відповідна кількість лавок, що мають поступово збільшуючуся висоту. Уникати зайвих декоративних подробиць.

Gift of Alexander Lushkynsky (94P.1)

В цих двох інсценізаціях подано у формі пристосованій до деклямацій, окремих декляматорів, групових рецітацій і хорових деклямацій ряд віршів наших видатних поетів. Така система є зручна тим, що не вимагає від побільшости невправлених артистів-аматорів того, що є найтяжче на сцені, а саме ГРИ артистів. Гра, вміння в інтонації тісно зв'язаній з мімікою і рухами належить до тої таємниці мистецтва, якою володіють справжні артисти, які до природного таланту мусять ще мати і відповідну фахову освіту і вправи. Цей момент художности часто переочується нашими аматорами, які вважають, що в ліпшій випадку „артист” має знати ролю так, щоб публіка бодай не плескала суфлеру. Часто песу у 5 дій ставлять з двох репетицій мовляв „публіка злопає, гальорка похлопає, а решта не важне”.

Форма чергозань деклямацій зведених у одне ціло і з мінімально доданими розсвами і репліками є більш під силу аматорам, ніж виявлення у своїй грі не лише знання ролі, але і характеру тої дієвої особи, яку грається. Тому в цій формі вистави покладається головна вага на знання ролі і добру голосну дікцію окремих декляматорів. Групові деклямації вимагають у першу чергу „зіграности” групи так, щоби слова одного впадали у слова другого цілком природно і без павз, а спільні рецітації були в однім тоні і голосі. Хорові деклямації, як і спів хором, вимагають праці реґента, який мусить дати, як загальний тон так і вивчити учасників певним модуляціям, павзам, паростанню чи спаду експресивности.

Пристосовуючи вірші до інсценізації часто доводиться внести деякі зміни (напр. замінити слово „я” на „ми”, змінити час замість минулого на будучий тощо), але стиль і настрої вірша має лишитися беззмінним і лише підібраним до данної імпрези.

Перша частина „Богданова Слава” зложена за „Милостью Божою” (вистава на честь Богдана Хмельницького у Київській Академії у XVII віці) за віршем „Богданова Слава” А. Чернявського, за окремими історичними уривками, за віршем Стефановича, і використано вірші Франка (Вишинський).

В другій частині використано переважно сучасних поетів, а також історичні документи, як листи і проголошення. З поетів згадаємо: Ольжич (сиж Олесея), що згинув у німецькій тюрмі, М. Грива, П. Кізко, Є. Маланюк, О. Теліга (розстріляна німцями у Києві), Ю. Клен, Ю. Липа і інші.

.....

Вся інсценізація має проходити у стилі героїчної імпрези з дещо пікресленим деклямаційним патосом.

ТРЬОХСОТНІ РОКОВИНИ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ І НИНІШНА БОРОТЬБА У ПА

ВСТУПНЕ СЛОВО

Порівняймо стан України після татарського лихоліття, коли
Витоптала орда кіньми маленькі діти
Що маленьких витоптала, великих забрала,
Назад руки постягала, під хана погнала . . .

з тим лихоліттям, яке переживає Україна останні 30 років, коли Москва стягає назад руки нашого народу і жене в Сибір, і побачимо, що як тоді так і тепер народ Український не залишився пасивним, а збройно боронив свою свободу. Тоді у відповідь на татарські наїзди, у порівнюючи дуже короткий час, створилася козащина. Свободолюбні елементи народу „Плуга і Меча” стали гуртуватися у загони і почасти боронилися, почасти відповідали татарам своїми наскоками. Але вже в кінці XV-го віку козацтво стає організованою силою. З'являються мудрі, мужні і благородні вожди — Байда Вишневецький, Криштоф Косинський, Петро Сагайдачний і нарешті Богм даєий Богдан Хмельницький, що військовою силою „історію Вкраїни повернув на інший шлях” і дав їй розмах, який пережив занепад XIX-го віку і при першій же змозі відродився у нову боротьбу у XX-тім віці.

Ця боротьба не вгаєє починаючи з гармат 1914 року, які збудили в огні Україну окрадену зі своїх головних Духових Гасел: „За Віру Християнську, За Землю Українську і За Прадідівську Славу!”

Ця нова боротьба за наші споконвічні гасла проти безбожницької антихристиянської Москви, проти її захоплення нашої Землі і проти всякого ворога, який нас — синів славних прадідів обертає у рабів, триває і буде йти аж доти доки не здійсняться слова нашого пророка:

„Встане Україна
І розвіє тьму неволі
Світ правди засвітить” . . .

А на горах Київських, що благословив Андрій Первозванний, „засяє Благодать Божа”!

Нарід, що втрачає свої традиції, забуває духовий скарб своєї давнини і губить розуміння свого призначення — перестає бути самим собою і занепадає. Нація, яка не має того Духа, „що мов світло смолоскипів все світлив посеред нас” і сходить зі свого Богом призначеного шляху, перестає бути Нацією і сходить на етнографічну масу, на об'єкт із суб'єкту історії.

Тому так надзвичайно важно, так необхідно підтримувати тяглість наших змагань, передавати з покоління в покоління найліпші традиції України, гостро поборюючи намагання своїх і чужих звести нашу культуру і те щось маловартісне, що має плентатися у хвості інших народів.

Бугають моменти в житті України — цієї Нації „Меча і Плуга“ — коли стає актуальною наша пісня: „Кинь плуг козаче, візьми ніж, Де ти бачиш м'єскалика — там і ріж“. Такий момент переживаємо нині:

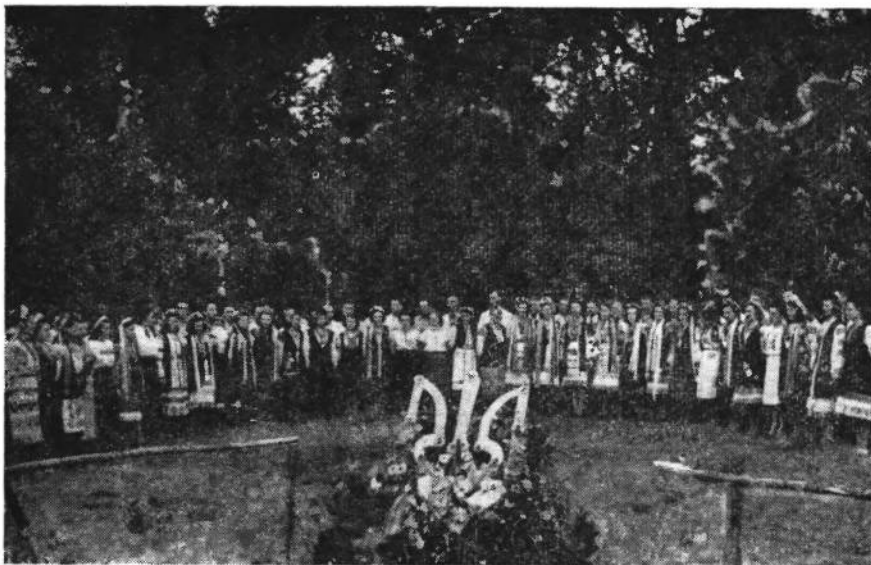
„Бо неволі й знущання вже доста
Закипас у серцеві кров...“ (Дараган).

І не відчуває наша молодь. Вона не хоче плаксивих виявів розчуленої душі народу „вколісаной у мирний шум пшениць“, не хоче „к вбаси та чарки“ народного гумору, а прагне героїчного мистецтва відповідного героїчній епсї. Багато наших молодих герів боронять Україну зі зброєю в руках. Для них дійсно:

Стане ст щ Українцеві татом
За Корсинеє місто — Яри!... (М. Грива)

А други на чужині, схиляючи голови перед тими що полягли прагнуть і чекають к ли Нація знов покличе їх до бою. Їх мрія:

Як Ти з'явишся з неба в блисках
І скажеш ждане: „До борні!“... (Вер. Ватра)

„БОГДАНОВА СЛАВА”

Дієві особи:

Богдан Хмельницький, Виговський, 2 сурмачі, 4 козаци з прапорами.
Бажаю щоб ця група була на конях.

Козацтво, народ, дівчата, 60-100 чи більше учасників.

Костюми — для козаків історичні запорожські.

— для народу і дівчат історичні і народні.

Конферанс: (Оголошує програм і дає короткі пояснення перед початком).

Бутафорія: Прапори: малийові і жовто-сині, шаблі, рушниці, квіти в руках дівчат; за сценою дзвін і постріли.

Для Хмельницького булава, мантія. Аркуши „грамот” для Виговського і Хмельницького.

I

Конферанс відчитує вступне слово і робить коротке пояснення, зясовує значіння Свята. Співаки входять на сцену і творять півколо. Діригент на підвищенні. Хор виступає з відповідними піснями (напр. „Україна Мати”, „Ой закувала та сива зозуля”, „Бють пороги” тощо). Деклямація: (може бути хорова, групова чи індивідуальна на азансцені)

Не завжди Ти була в словах, —

Тобі вклонялися й чужі,

Бо на сторожі Твого Слова

Стояли луки і нжі.

Колись і на Твоєму троні

Вогонь вличности палав,

І Візантію на припоні

Тримав Великий Святослав

За це кохаю міццю й палко

Тебе над всіх і над усе,

І вірю в час, Моя Владарко,

Що славу й волю принесе.

І вже той час надходить . . . Близько,

А муки стліють у вогні,

Як Ти зявишся з неба в блисках

І скажеш ждане: „До борні!”

(Верховинська Ватра)

Хор і декляматори залишаються на сцені, творючи групи „народу”.

II

За сценою чути дзвони і „гарматні” стріли.
На сцену сходяться святочно вбрані дівчата і хлопці.
Творють дві групи по крилах сцени, змішавшись з хористами які були.

В'їздить сурмач. Сурмить.

Сурмач (до народу): О! Народу український!
Ревністю святія Церкви раздежений
Безбоязнено дерзнув вступити в бой военний,
Єгда з врагами єя Богдан ратує,
Достойно і праведно з нею торжествує.
Богдана і маля діти привітствують
І Богом данной тобі побіди віншують.
Так і ми не устидімся безстудно мовчати
Не будем німстою уста заграждати
Будьте готові Гетьмана Богдана привітати.

(Сурмить)

Народ гукає: СЛАВА! СЛАВА! СЛАВА!

(чути дзвони і здалека пісню: „Ой у лузі червона калина”)

Із за лісу виступає похід Хмельницького: Спереду два кінні козаки з прапорами, за ними Хмельницький, за ним Виговський і два кінні козаки, за ними піші козаки. Бажано, щоб похід обіхав глядачів, щоб його було як найдовше видно. З піснею „Ой у лузі”... похід вмаршеровує на сцену з розгорнутими прапорами процесією. Весь народ підхоплює пісню. Кінна група стає в центрі (на „орхестрі”).

Піші козаки стають праворуч, дівчата ліворуч, творючи півколо. Піші козаки тримають коней за уздечки.

Хмельницький піднімає булаву: дзвони і пісня замовкають.

Виговський. — (читає „Комплімент”)

Отечества любов, яке в тебе розпалила

Серце твоє ко брані, но і пособила . . .

Славою предков пощрен на рати

Побідив еси славно твої супостати!

Од двоїх бо єдино восхотів іміти:

Або умерти, або врага побідити.

Но козацька слава од тебе смерть прогнала

А над врагом побіду тобі даровала.

Иже убо за отчу подвизался славу,

Безмертним слава вінцем увінчає главу . . .

О! Єдина похвала наша. О! Богдане!

О! Дивний в гетьманах Ти, нам Вельмжний Пане!

Радіє о тобі Україна цілая,

Веселиться купно і Церков святая! . . .

Торжествени гласи проізходять всюду:
Там піснї слишались, кїмвали отгуду!
Гради, весї, дубрави, гори, холми і ріки
Краса лице своє являєт с чоловіки.

Словом єдиним сказати: як Україна стала,
Толика в неї радість ще не бувала . . .
З гісторіографами ми тя поздравляем
Толїкою славою, а к тому желяем:
Которую днесь радість іміем тобою
Долгим твоїм житієм утверди по бою ! . . .

(„Милость Бога”)

Весь народ: „Слава! Слава! Слава! (дзвони, стріли)

Рецітує — Група козаків з почету (кінні): (дзвони і стріли
стихають)

І-ший: Стогне Київ старий аж здрігається,
На Подолі луна розлягається
Всюду дзвони гудуть і гармати ревуть
І гукає поспільство завзято!
В славнім Київї свято!

Весь народ: Слава! В славнім Київї свято!

2-ий вершник: — Суне з міста народ, лава-лавою
Бо йде в Київ Богдан вкритий славою!
Із походу верта, поминає міста
Йде в Київ старий із чужини

Весь народ і козаки: Йде в Київ — у серце Вкраїни!

3-ій вершник: — Не огонь по степу розгоряється
Гей то військо йде наближається!
Суне військо здаля, стогне тверда земля
Хорогви гомонять, а стяги розвиваються!

Весь народ і козаки: Слава Гетьману Богом данному! Слава!

4-ий вершник: — А на чолі, йде влюбленець долі!
Нїби лев степовий — вкритий славою,
Що шаблями придбав під Пилявою,
Перемсгами славними в полі!

Весь народ і козаки: Слава, слава йому переможцеві!

І-ий вершник: — Побратиміз своїх
Леопардів грізних
В Золотїї Ворота з собою
Він веде з поля бою!

Весь народ і козаки: — До Сєфїї йде, не хвалитися,
Вкупї з людом своїм помолитися,
Бо минула війна і неволя страшна . . .

Весь народ і козаки: — Слава, слава йому ізбавителю!
3-ій вершник: І кайдани ворожі поганські

Впали з рук християнських.
І дзвіниці гудуть аж хитаються
Бо Богдан у Софії вклоняється!

Весь народ і козаки: — Слава Господу нашому! Слава!

4-ий вершник: — Не дарма морем кров розливається,
Білим труном земля укривається!
Дорога то ціна... Та скінчилась війна
Перемстою!

4 вершники разом: — І немає ніде в цій хвилині
Більш рабів на Україні!

(за А. Черняв'юк)

Народ і козаки: — Слава! Слава! Слава! (дзвони)

Богдан підносить булаву (все стихає)
(читає свій універсал):

Слово Богдана Хмельницького до народу:

Хмельницький: Малий я і незначний чоловік, але з волі Божої став я самовладцем і самодержцем Українським. Я доказав уже те про що не мислив зразу, тепер докажу, що мислив: Визв'ялю з неволі український народ увесь! Псп'реду воював я за свою шкodu і кривду, тепер воюватиму за нашу віру Християнську і за Отчизну нашу Козако-Руську. Поможє мені в тім весь народ і я народу не відступлюся, бо то права рука наша. Але де козаків нема там ворог внадає.

Бо коли козаки обнищають, то віддайте панове, же і вас усіх посполитих українців огнем і мечем поруйнують і опустошат, а вас всіх у рабську одержу облечуть. Як нас козаків побідять то і вас побідять і труди ваші в ніщо підуть і весь дорібок ваш буде ворогові у користь! Тому щоб ворог підбивши селян, на козаків не вдарив буду мати козацтва двісті тисяч і більше. За границу війною не піду, на Турчина і Татарина шаблі не підійму. Досить маю тепер на Україні. А ставши над Вислою скажу дальшим ляхам: „Сидіть і мовчіть ляхи!” А котрий з них з нами хліб їсти хоче — нехай Войську Запорозьському буде послухний.

Народе мій! Хто за Отчизну не хоче воювати, за незалежність проти ярма чужинного одностайно встати — той з Отчизною мусить погибати. (до козаків) А ви, козаки, слави іща, багатство за ніщо майте. Козак бо і лицар оружје емлет, імінія же не бржегет. Предки наші з залізі старались, залізо любили і тим великую славу собі зробили. Так і ви, козаки, багатство за ніщо майте, на пиття і на їду не зважайте, але оружжя з себе не знімайте! Лицарі! Козаки! Ви не купцюйте, але луки, стрілки, мушкети і шаблі пильнуйте. І дітей ваших учить науки, цієї же козацької штуки. Лицар вміє жертвувати спокоем і особистими вигодами, життям і достатками для загального добра Держави. Лучші люде, козаки і лицарі воліють по над все славу Держави своєї. Ліпше нам усім за Віру Християнську, за Землю Українську і за прадідівську славу, за цілість Отчизни нашої на полі від зброї ворожої трупом полягти ніж рабами бути! Тому кличу вас всіх: Тіло нічтоже — Дух животворить!

(Весь народ і козаки гукають): Слава! Слава! Слава! (чути дзвони і гарматні стріли) Хмельницький підносить булаву — все стихає. Хмельницький знімає шапку і промовляє як би молитвою. Всі знімають шапки.

Что тобі вздадим, о всеблагий Боже?

Кто бо Твою к нам милость изрещи возможно?

О Тобі супостатів наших побідихом,

Тобою гсрдїї їх думи низложихом!

Праведним судом Твоїм ми страдали

Яко неправди нашаїя Тебе прогнївали

Но егда ми милости Твоея іскахом

І молити Тебе не престахом,

Призавів з небес наши обиди

І толікїя нам нинї даровав побїди!

Твое сіє діло а не чоловіка!

Будї благословен Ти од нинї і до віку! („Милость Божїя”).

(Одягає шапку, до народу і козаків:)

Радости сея не я і не добродїтель

Не моя в тому, но Творець і Содітель!
Наш: благодарення Йому возсилайте
Єго дивну к нам милость величайте!
А залізо добре важте над злато
Злато бо потемніє без него як блато.
З срібних полумисок отці наши не їдали
І з золотих пугарів не пивали, —
О залізі старались, зброю любили

І велику тим славу собі заслужили.

Оних шляхом ідїть, оним подражайте
Слави шукаючи, богацтво за ніщо майте.
Не т. й славен, которий лічить мастки і стада
Но хто много врагов своїх шлеть до ада!

Хто лісок добрий, або хуторець ізрядний,

Хто став, хто луку, хто сад має порядний
Тсму завидузати не хотїте
Як би його привластити не іщите,
Ібо коли козаки уже обнищають,
То не довго достатки ваши потревають.
Тако творя вражі попрете лавіти,

Радїсть своєю на многи умножите літа! („Милость Божа”).

(Весь народ і козаки гукають: Слава! Слава! Слава! — Чути дзвони).

Обабіч кінної (чи як це в театрі пішої) групи Хмельничан творяться дві групи: ліворуч (від глядачів) дівчата, праворуч хлопці і наблизившись до авансцени провадять хорову деклямацію.

Хорова деклямація на честь Богдана: Козаки і дівчата.

Козаки, чоловіки, дівчата разом:

Ти Богом післаний Богдане
Розбїть окуви лихолїть!
Нїколи край не перестане
За Тебе Господа молити!

Чоловіки: Ти — Визволитель України

Із довгелїтньої бїди.

З Тобою всюди ми полинем, —

Лише скажи, лише веди . . .

Жінки: З Тобою всюди будем мати

Вїкторїю у боротьбі

Ти — Український імператор!

Осанна! Глорія Тобі!

Чоловіки: Як море те, народні лави . . .

Всі „Слави” у одну злились,

І дзвонами золотоголаві

Позахлиналися — зайшлися!

Жінки: Цвітуть прапори синьо-золоті
 І малинові хоругви . . .
 Святі правиці із кіотів
 Благословляють як живі!

Чоловіки: Грядеш до Софії пресвятої
 На білосніжному коні
 А за Тобою — твої вії
 Орлята славної борні.

Жінки: Квітками путь Тобі — дівчата, (кидають квіти)
 Квітки, вінки — куди не кинь
 І щоб на них не наступати
 Іде танцюючи твій кінь.

Чоловіки: Грядеш і ллється з грудей співи
 Із тисяч душ, із тисяч віч . . .
 Які могутні, дужі крила
 З Твоїх розкинулися пліч!

Жінки: У голові Твоїй заблиснули,
 Прогнавши мрій неясних дим,
 Такі великі, горді мислі,
 Що сам Ти не повірив їм!

Чоловіки: Вже не Москва і не Варшава,
 Не за козацтво лише бій,
 А Українська Держава
 В уяві блиснула Твоїй!

Жінки: Гуде, клекоче нишче свято,
 Літають білі голуби . . .
 І сиплють соняшнє злато
 Безкраї неба голубі.

Чоловіки і жінки (разом): Ти Богом післаний Богдане
 Розбить окови лихоліть.
 Ніколи Край не перестане
 За Тебе Господа молити! (за Стефановичем).

Всі: СЛАВА! СЛАВА! СЛАВА! (чути дзвони і стріли).

Богдан (підіймає булаву — все стихає).
(Кінні козаки хором): Ти наш славілий, наш Великий,
 Щирий батьку наш, Богдане,
 Ти промов своє нам слово
 Запорожцям на майдані.

Богдан: На святе вас скликав діло:
 Гартувати думки й груди!
 Браття! Нині інші війни —
 Ну той иншу зброю куй!
 Ум гостри, насталої волю,

Лиш воюй, а не тоскуй,
Лиш борися, не мирися!
Радше впадь, а сил не трать!
Гордо стій і не корися,
Хоч пропадь, але не зрадь!
Кожний думай, що на тобі
Міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів
Мусиш дати ти одвіт!
Кожний думай: „В тому місці,
Де стаю я у огні,
Важиться тепер вся доля
Величезної війни!

Кінні козаки разом: Згинь м браття,
Або вгору піднесем свободи стяг!

1-ий вершник: Згине, не одна дорога,
Чи в кайданах чи в тюрмі...

2-ий вершник: Хто ненавидить кайдани,
Тому війни не страшні!

4-ий вершник: Чи послабли наші сили?
Потупилися шаблі!?

4-ий вершник: Чи в серцях ми погасли
Дух лицарства взагалі!?

Кінні козаки разом: Що мов світло смолоскипів
Все горів посеред нас,
Що гучнійше хвиль Дніпрових
Криком в грудях зареве!
Або ляжем голозами,
Або виб'єм верогів!

Богдан: Бачу знову ті іскри,
Десять тисяч іскор враз,
Що в очах козацьких блисли,
Як у той побідний час!
Гей тих десять тисяч іскор,
То був браття той піднал.
Що підняв страшну нежежу
Аж по Буг і Сяну вал!

Кінні козаки (разом): Гей тих десять тисяч іскор
То був браття той размах.
Що історію України
Повернув на инший шлях!

1-ий вершник: Чи-ж побіди д вго ждати!?

2-ий вершник: Ждате не довго! То-ж ідім!

3-ий вершник: Нині вчимось побіждати . . .

4-ий вершник: Завтра певне побідим!

1-ий вершник: Не піддаймося! Достоїм!

2-ий вершник: Не схитнемося, як та тіць!

3-ий вершник: Щоб не згинула вся праця . . .

4-ий вершник: Многих, многих покосінь!

Богдан: У таких думках держіться

І дітей своїх ховайте!

До високого літання

Безнастанно пробуй крил.

А Богдан прийде, як сума

Ваших змагань, ваших сил!

Д. великого мменту

Будь готовий кожний з вас,

Кожний може стать Богданом,

Як настане слушний час!

То-ж не даром квіт розцвівсь,

Чей же буде з квіту плід

То-ж и даром пробудивсь

Український славний рід!

Хай нові мечи засяють

У правицях у твердих! (За Франком).

Всі козаки (піші і кінні вихоплюють шаблі, кидають шапки в гору):

Хай нові мечі засяють

У правицях у твердих!

Кінні, піші козаки і весь народ гукають: „Слава! Слава! Слава!”

Всі починають хором: „Гей не дивуйтесь добрії люде . . .”

Кортеж Хмельницького рушає зі співом, за ним піші козаки і народ, дівчата зі співом „Гей не дивуйте” під дзвін дзволів і стрілянину за сценю проходить круг всіх глядачів і зникає у лісі. Спів завмирає. (Дзвони і гармати спиняються ще ранійше, як виходять зі сцени).

II ІНСЦЕНІЗАЦІЯ „СЦЕНА З ЖИТТЯ У. П. А.”

Дієві особи:

Сотник, Хорунжий, Чотар і Чотарка. Звязкова, Ранений повстанець. Дід. Повстанці, Повстанки, група селян.

Костюми: — Повстанки і повстанці в одностроях УПА, Дід і група селян в подертій будь якій одежі (не народній).

Буфаторія: прапор одбитий у бою, ноші і на них убитий командант, смолоскіп, рушниця. За сценою стріля.

Конферансіє в короткім слові пояснює глядачам значіння акту проголошення відновлення державности 30 Червня 1941 р. Арешти і терор з боку Німців; як відповідь на це проголошення. Повстання проти червоних москалів, яке триває і досі. „Ви побачите як повстаці УПА межи двома боями святкують у лісі день відновлення боротьби за Самостійну Соборну Українську Державу”.

Сотник і Хорунжий виходять з двох боків на сцену. Після військовського привіту здоровкаються за руки.

Сотник: — Ну що як у вас пане Хорунжий?

Хорунжий: — Все гаразд, пане Сотнику. Стежи розіслано. Варту виставлено.

Сотник: — Ворога не чути близько?

Хорунжий: — Ні пане Сотнику. Вночі видно було лише заграву. Видко москалі зн з село спалили. Чути було вранці канонаду. Здається в напрямку Бірчи.

Сотник: — Пане Хорунжий, Ви знаєте який сьогодні день?

Хорунжий: — Так, пане Сотнику. 30 Червня — день проголошення відновлення Державности.

Сотник: — Нам слід цей день гідно відсвяткувати. Це дасть відпруження бійцям УПА. Та і селяне хай прийдуть. Почують, побачуть за що ми воюем.

Хорунжий: — Добре, пане Сотнику, наші вже і хор із селянами організували... А нарід добре знає за що ми боремося. Помагають чим можуть, наражуючи себе і свої родини на страшну небезпеку московської помсти.

Сотник: — Так, наш народ є героїчний. Не даром співають, „що ми браття козацького роду”. В наших жилах тече кров славних Хмельничан, що вміли панувати, здобувати і славу і волю... Подайте сигнал до збору.

Хорунжий: — (пронизливо свище, з лісу відповідає свист).

Із повстанською піснею вмаршеровують на сцену повстанці і повстанки. Чотар і чотарка подають відповідні команди і повстанці встановлюються навкис обабіч сцени (у формі V чи A так що група: сотник, хорунжий чотар і чотарка є у центрі, оба крила очевидно розкриті до публіки).

Після команди Чотаря і Чотарки: „Спочинь”, говорить Сотник.

Сотник: — Дорогі брати і сестри! Зібрав я вас сьогодні, щоб гідно відмітити день 30-го Червня 1941 року — день відновлення проголошення нашої Державности, день початку нової збройної боротьби за нашу Батьківщину — Україну. За неї ми бемося з усіма ворогами, які зазіхають на нашу свободу і хочуть перетворити славних нащадків Богдана у рабів, а народ наш у безсловесних кріпаків. Славний Гетьман Богдан Хмельницький триста літ тому звільнив нашу Україну від Польщі і неволі. Він дав нам доровказ на будуче: або живим не бути або волю здобути. Він підніс наші три гасла: „За Віру Християнську, за Землю Українську, за Прадідівську Славу”. І як тільки настав слухний час, українці згадали слова нашого пророка Шевченка: „Вставайте! кайдани порвіте! І вражою злою кровью Волю окропіте”! Жертви які складали наші батьки в роках 1914—1920-тих не проспали марно. Нові і смілі покоління готуються на новий зрив. І цей зрив настав у 1940-ім році. Зараз я вам відчитаю Акт проголошення відновлення Української Державности 30-го Червня 1941 р.

(Читає Акт).

„Акт проголошення відновлення Української Державности”.

Пункт I-ий: Волею Українського народу, Організація Українських Націоналістів під проводом Степана Бандери проголошує відновлення Української Держави, за яку покладає голови свої цілі покоління найкращих синів України. Організація Українських націоналістів, яка під проводом її вождя і творця Евгена Консвальця вела в останніх десятиліттях кривавого московсько-большевицького поневолення

завзяту боротьбу за свободу, взиває весь український народ не скласти зброї так довго, доки на всіх Українських землях не буде створена Суверенна Українська Влада.

Суверенна Українська Влада запевнить українському народові лад і порядок, всесторонній розвиток усіх його сил та заспокоєння усіх його потреб.

Пункт 2-ий: На західних землях України твориться Українська Влада, яка підпорядковується Українському Національному Урядові, що створиться у столиці України — у Києві.

Хай Живе Українська Суверенна Соборна Держава!

Слава Україні — Героям слава!

Львів — город дня 30 Червня 1941 року.

Всі разом: — Слава! Слава! Слава!

Сотник: — Наше діло є святе. На нього нас благословили наші найвищі духовні отці. Пане Хорунжий! і пане Чотарю, прочитайте послання Митрополита Андрія Шептицького і Архиепископа Полікарпа Луцького. (дає кожному лист).

Чотар: Струнко! (всі стають на позір).

Хорунжий: — (читає лист Митр. Шептицького).

Пастирський лист їх ексселенції Митрополита
АНДРІЯ ШЕПТИЦЬКОГО

До Українського народу!

З волі Всемогучого і всемілостивого Бога в Тройці Єдиного Зача-
лася Нова Епоха в Житті Державної Соборної Самостійної України!

Народні збори, що відбулися вчорашнього дня ствердили і про-
голосили ту історичну подію.

Повідомляючи Тебе, Український Народе, про таке вислухання
наших благальних молитв, взиваю Тебе до вияву вдячності для Все-
вишнього, вірності для Його Церкви і послуху для Влади.

Воєнні часи вимагають ще многих жертв, але діло розпочате в
Ім'я Боже з Божю Благодаттю буде доведене до успішного кінця.

Жертви, яких конечно потреба до досягнення нашої цілі, полягати-
муть передусім на послупному піддаванні справедливим вимогам Влади,
непротивним Божим законам. Український народ мусить в цій історич-
ній Хвилі показати, що має досить почуття авторитету, життєвої сили,
щоб заслужити на таке положення серед народів Європи, в яким мігби
розвинути усі Богом йому дані сили.

Карністю, солідарністю, совісним сповненням обов'язків до-
кажіть, що Ви дозріли до державного життя.

Бог нехай благословить усі Твої праці, Український Народе, і
нехай дасть усім нашим Провідникам Святу Мудрість з Неба!

Дано у Львові при Арх. Храмі Св. Юра 1 липня 1941 р.

Після відчитання листа коротка павза. Дехто з повстаців і повстанок хрестяться. Теж і по прочітню листа Арх. Полікарпа.

Чотарка дає команду: Струнко!

Чотар виступає і читає лист Преосвященного Полікарпа Єпископа Луцького:

Архипастирське послання Преосвященного
Полікарпа Єпископа Луцького

До всіх Українців сущих на Волині!

Мир Вам від Бога Отця нашого і

Господа Ісуса Христа!

Любі мої діти! Велике Боже Милосердя і справедливість приблизилися до нас. Довгі роки терпить наш многострадальний народ наруги і знущання над святою вірою православною і над його національними почуваннями, над його людською гідністю.

В державі большевицького антихриста терор і жах дійшов до нечуваних досі розмірів, в порівнанні з якими бліднуть переслідування християн за часів римського імператора Нерона і Деоклетіяна. Безбожники жакливо розправлялися з християнською вірою, мордуючи архипастирів тисячами і сотками тисяч вірних християн, проголошуючи закон зради і ненависти.

Оце на наших очах справедливість Бога сповнилася. Царство сатани валиться. На нашій українській землі несеться радісний гомін. В цю радісну хвилину український народ із наболілої душі шле щиру молитву подяку Всевишньому за своє визволення від большевиків і за своє спасіння.

Перд нами в блискучім промінні сходячого сонця сяє наша велика ідея: Один Бог, єдна Надія і спільна краща будучність. Сповнилася наша відвічна мрія.

У городі князя Льва з радіовисильні несеться над нашими горами, нивами, ланами, над нашою так густо зрошеною кров'ю землею радісна вістка: Проголошено Самостійну Українську Державу. Разом з народом українським радіє і наша многострадальна Православна Церква. Відроджена у вільній українській державі — українська православна Церква буде з народом нерозривною одною цілістю.

В Цю велику хвилину звертаюся до Вас любі діти, словами Апостола Павла: „Благаю Вас Іменем Господа Нашого Ісуса Христа, щоб те саме говорили ви всі і щоб не було між Вами розділення, але щоб були зеднані в одієму розумінні і одній думці. — (I Ап. Павел. Коринт.)

Любити Бога, любити Батьківщину — це найбільша чеснота. Служба Батьківщині — це найбільший обовязок.

Нехай Господь милосердний допомагає Тобі, Народі мій і Тобі
Уряде наш будувати Самостійну Українську Державу, а моя молитва
за всіх Вас перед Престолом Всевишнього буде завжди.

В цей великий час всі українці об'єднаються мусять, всі мусять
працювати спільно, бо в єдності сила і ту єдність мусимо показати на
ділі. Не треба нам партій, не треба нам боротьби між собою. Всі мусимо
об'єднатися при нашому Національному проводі.

Призиваю на весь Український народ і його державний Уряд
Всемогуче Боже Благословенство!

Дано в місті Луцьку на Волині

Року Божого 1941 Місяця Липня 10-го дня.

Полікарп

(Єпископ Луцький).

Після відчитання обох листів Чотар і чотарка дають команду:
„Спочинь”!

Виступає сотник.

Сотник: — Перше ніж відсвяткувати цей урочистий день співами і
декламаціями, ми мусимо схилити голови перед тими, хто життя своє
відав за Україну.

Чотар і Чотарка складають з трьох рушниць триніг на авансцені. Дві
повстанки виступають з рядів з вінком. Чотарю подають з групи пов-
станців запалений смолоскип.

Чотар: — На пам'ять героїв одноминутна мовчанка! Струнко!

Чотарка: — На пам'ять полеглих одноминутна мовчанка! Струнко!

Чотар (підносить смолоскип) Їх душі горіння і криця

У нашому завше гурті,

Братів у далеких в'язницях

І тих що упали братів.

Дорога пряма і одверта

І твердо іде легіон.

Для нас є найбільша жертва —

Здобутий в огні бастион! (за Ольжичем)

Чотарка: — Їх душі горіння і криця

У нашому завше гурті

Сестер у далеких в'язницях

І тих що упали в борні.

Хто має вуха — хай слуха,

Хто має серце — люби,

Встає цітаделя духа

Тридцятий рік боротьби! (за Ольжичем)

Чотар гасить смолою об землю. Дівчата складають вінок на трініг з рушниць.

Сотник: — Тепер заспіваймо нашу молитву!

Всі хором співають молитву („Боже єдиний” або пісню за Україну)

Після молитви чотар і чотарка дають команду: „Спочинь!”. Повстанці і повстанки творять кілька груп, деякі с'їдають, хлібці закурюють.

Сотник: — Зачнім наше імпровізоване Свято! Ну хлопці і дівчата, хто знає які деклямації?

Виступають 4 повстанці, два парворуч від центру, два ліворуч.

(групова деклямація)

Всі 4 разом: — Нас питають якого ми роду?

І куди ми торуєм шляхи?

2 ліворуч: — Та-ж т ми на вратах Царгороду
Залишили до нині цвяхи!

2 праворуч: — Та-ж то наша долоня шершава
Так стискала залізо меча,
Що німіла зухвала Варшава
І Султан мимоволі мовчав!

2 ліворуч: — Ми в дили в Москву Сігізмунда,
А в Полтаву Варяжськую рать.
Ми карали Росію за Суздаль,
За Москву ми ще будем карать!

2 праворуч: — Хай горить пограбована хата.
Хай в руїнах лежить Чигирин!
Стане степ українцеві татом,
За короннеє місто — яри!

Обидві групи разом (всі 4): — Не п'чемо „паки і паки”!
Не мезіда освятить наш чин.
Ой ще пальці будуть прилипати
До напоєних кровю мечів!
(М. Грива)

Всі плечкають. Окремий голос: — Оц' то спразді МИ! Обидві групи замішуються у ряди. З двох боків виступають на авансцену 2 повстанці. Потискають оден другому руки і тримаючися за руки деклямують вірш „Пообратими”.

Обидва разом: — У далеких зоряних Карпатах
Де кипить святий народний гнів,
Два зустрілись воїни — два брата
З племені нездоланих орлів
Хвилі від задуманого Збруча
Нам не стали впоперек путі:
Харківчанин з Бродівцем ідучи
Ціль єдину бачили в житті: . . .
Як шуміла «сінь Листопадом

Один Брат своєму братові сказаз:

Один деклямує:

Хай гремлять ворожі канонади —
Не страшна соборникам гроза
І гарматні громи нам розвага
Навіть смерти не страшна грізьба!

Другий деклямує:

Накали в серцях ми сміло носим
Командира нашого наказ:
„На коск виконать” хоч як і косить
Вражий кулемет, — це не лякас нас!

Обидва разом:

Ми ідем по зор'яним Карпатам
В бій, за волю рідної Землі...
Два хоробрі воїни, два брата,
З племені нездоланих орлів!
(за П. Кізко)

(потискають один другому руки і розходяться)

Всі (плескають) Слава! Хай живе Соборна Україна!

З групи повстанок виступає на авансцену одна дівчина

Повстанка: — (до сотника, після другого куплету до публіки)

Пригадай но свою Наддніпрянку,

Подругу свою бойову...

Коли заясніють світанки

І сонце впаде у траву.

Тоді пригадай Наддніпрянку

Подругу свою... неживу.

Тоді пригадай її очі,

Що іскрами били вночі

І строгість, не усміх дівочий

У серці не шепіт — кличі!

Згадай як дзвеніли долини,

Греміла повстанська війна!

Крізь чорні ліси України

Ішла з кулеметом всна...

Згадай же свою Наддніпрянку

Подругу свою бойову...

Її квіти цвіли під ногами,

І зорі над нею цвіли

Та серце облите вогнями

Небачило їх на землі.

Бо доки живуть в Україні

Червоні мозковські кати,

Ні зор'ям, ні квітам калини

В Отчизні її не цвісти!

Пригадай же свою Наддніпрянку

Подругу свою неживу...

То ж бачило серце відраду

Єдину відраду в борні!

Греміли в лісах канюди

Горіли повстанські вогні...

(До сотника) Згадай же її Наддніпрянку

Подругу свою бойову,

Коли заясніють світанки

І сонце впаде у траву...
Всі плескають: Слава героїням! Слава!
Сотник: Брати і сестри! Дійсно відроджується козаччина!
Дійсно я бачу тії-ж іскри що в очах козацьких блисли!
(деклямує)
Знов на Бугдановій дідизіні
Історії свистять вітри!
Скрегочуть місяці залізні
Неповторимої пори.
Ще не одно століття йтимеш
Метою перед рухом лав!
І буде снитися бідний Тиміш
І гук неодгуканих слав...
Ще не один раз все повториш
Під грім історії, як в снах,
І може тільки втретє створиш
І втретє запала весна! (Є Маланюк)

Всі: — Слава!

Виходить з групи дівчат повстанка:

О, так, я знаю нам не до лица
З мечем в руках і з блискавками гніву,
Військовим кроком, з поглядом ловця
Іти завзято крізь встогні і зливу.
(до хлопців) Ми ж ваша пристань — тиха і ясна,
Де кораблями — ваші збиті крила...
Не Лев, а Діва — наш відвічний знак,
Не гнів, а ніжність наша вічна сила...
(до глядачів) Та ледви з ваших ослабілих рук
Сповзав зброя ворогам під ноги,
Спиває ніжність легендарний крук —
Жорстокий деман бою й перемоги.
І рвуться палиці, довгі і стрункі
Роздерти звички, мов старі котари,
Щоб взяти зброю з вашої руки
І вдарить твердо там, де треба вдарить!
Та тільки меч — блискучий і дзвінкий,
Відчує знову наш рішучий дотик, —
Нам час розгорне звиклі сторінки:
Любов і пристрасть... Ніжність і турботи...
(За О. Теліга).

Всі плескають.

Хорунжий: (вдивляється у сторону): — Що це там за люде йдуть.

Всі приглядаються.

Один з повстанців: — Це люде з нашого села, що передвчора спалили москалі. Мою всю родину вивезли. А я до УПА втік.

Входить група селян: Дід, 2-3 жінки, старший селянин, хлопчик, дівчинка. У одної жінки дитина на руках. Всі обдерті і змучені. Всі оточують групу (півколом одкритим до публіки). Один з повстанців обіймає діда, повстанки голублять дітей.

Сотник (до прибулих): Звідки ви такі перемучені?

Дід: — Москалі спалили село. Йдемо світ заочи.

Старший селянин: — Як у пісні співається:

Зажурилась Україна, що нігде прожити
Витоптала Москва кіньми маленькі діти...
Що маленьких потоптала, великих забрала...
Назад руки повязала у Сибір погнала...

Сотник: Сідайте оди-чоти. Послухайте наших. Ми за вас не забудемо.

Дід стоїть спершися на кійок, інші сідають творючи групу горя і розпачі. **Обабіч повстанці і повстанки.** Хорова рецитація:

Повстанки: — Обрій рожевий міддю палає,
Люду обдертого зграї,
З лютим одчаєм в очах,
З дітьми, з майном на плечах,
Обрій рожевий ковтає...

Повстанці: — Юрби обдертого люду,
Гри нещастя і бруду...
В латаних торбах, мішках,
В сірих клунках
Злидні й недолю несуть.

Повстанки: — В безвість лягла їхня путь...
Десь придорожний рівчак,
Або темний байрак
Дасть їм вогні і спочинок.

Повстанці: — Буде їм вітер співають
Ритми прадавніх мандрівок,
Долю немов немовля колисать...
Вкриє повіки їм сніг.

Повстанки: — Чорно зітхають покинуті села...
Що там у полі леліє?
Де-не-де, там, де будяк
Між бурьянами лиснів —
Кінський кістяк...

Повстанці: — З рогу рясного прокляття
Сипле розбещений голод
В дірки подертого шмаття
Лашчиться голубом холод...

Одна із повстанок: — Мати якась божевільна
Сина гойдає,
Тихо співає:
В Бозі
Десь у дорозі —
Вмерло у мене аж пятеро . . .
Слава тобі, о, диктаторе!

Повстанці: — Вабить вогнями далекий двірець . . .
Покотом ляжуть усі на підлозі,
Там, де плювки й недокурки . . .
Хто підславши підполтану бурку,
Хто своє дроне ганчірря.

Повстанки: — А коли поїзд хрипкий і хиткий
Прийме в смердючі вагони,
Як в Авраамове лоно,
У вутлі розбиті,
Линвами зшиті,
Хай він гойдаючи людям навіє
Соняшну мрію . . .

Повстанці: — Вже їх везе у „щасливу країну” . . .
Наче великі клоаки
Київ, Полтава, Одеса і Харків . . .
Цитьте! бо правиться
Чорна меса по всій Україні!

Повстанці і повстанки разом: —
Скрізь у степах і м'ячарах
Біда!
В тундрах і тайгах страшних як кошмари
І по містах
Кличе біда!
Від Кури й Печори
Аж за Карпатській гори.
(За Ю. Кленом)

Напружена павза.

Дід: — (здіймаючи руки до гори)

(до повстанців) **Скрізь кличе помста,
Живі і мертві, — всі кличуть вас
Вояків смілих — братів повстанців
Бойців з УПА! !
На вас надія, — в вас перемога!
Вас кличе край — чекають села . . .
Квітками й кровю — вам встелим шлях
Благословення Боже на вас і нас!**

Сотник потискує руку Діду. Група селян підводиться і входить за групу повстанців. Уходить за лаштунки. Виступають на центр 6 повстанців. Групова рецітація:

Всі 6 разом: — Суворо здвигнуті в нас брови

І міцно зжаті п'ястуки

„Вставайте, браття, треба крові!

Знов коси обернем в мечі!”

1-ий (виступає трохи) Ми горді нащадки Богдана,

Ми внуки славних козаків,

На перший поклик тої слави

Ми сміло збіглись до лісів (входить у групу)

2-ий (виступає) Я — внук кременезного чумака,

Січовика блідий праправнук

Я закохавсь в лісних боях,

Я волю полюбив державну! (входить в ряд)

3-ій (виступає) А я — папери і перо

І школу кинув . . . Богомданна

Збудилась запорожська кров,

Кров славних лицарів Богдана! (входить в ряд)

4-ий (виступає) Я — з отаманів курінних,

Що під гармати революцій

Уміють кинуть гордий сміх

В скривавлене обличчя муки! (входить в ряд)

5-ий (виступає) А я із тих . . .

Чия уперта голова

Із під катівської сокири

Жбурляла в чернь такі слова,

Що їй мороз ішов за шкіру! (входить в ряд.)

6-ий (виступає) Коли ж в бойовому огні

Держава твориться — тоді то

Берем рушниці ми ясні

Бо ми козацьких предків діти! (входить в ряд)

Всі 6 разом: — Волинські ліси нам — Січ

Шлях вказує Карпатський вітер

Ми знаємо один лиш клич:

„Вставайте! Кайдани порвіте!”

Один ми знаємо наказ:

„Катів і ворогів мсрдуйте!

За довгу ніч страшних образ,

Мечем і карою їм будьте!”

(За Е. Маланюком — змінено)

Група входить у гурт повстанців. Сотник, хоруєжкий і інші вдивляються в сторону. Всі затрівжені.

Сотник: — До нас хтось біжить. (дивиться в бінокль)

Чотарна: — Це наша звязкова.

Чотар: — Будьте на поготові!

Всі хто сидів встають. Вбігає звязкова.

Звязкова в уніформі, з рушницею. Салютує по військовому сотникові:

Перші куплети говорять до сотника, далі до повстанців і публіки:

Звязкова: — До тебе, начальнику любий,
До тебе, лісний отаман,
Я бігла ночами лісами,
Ховалася в день по житах.

Крізь багна Волинського лісу

Крізь темні Карпатські хащі

Вояцьким озброєна крісом

На ніжнім дівочім плечі!

Я йшла в небезпечну розвідку

Шукала таємну тропу.

В лісах я збирала не квіти, —

Слідила ворожу стопу.

Напружені нерви і мязи

Загострений в темряві зір,

А серце в шаленій відвазі

На устах молитва до зір!

(до хлопців) Так, браття іде Галичанка

Товаришка ваша в борні

Дівчина сільська чи панянка —

Повстанка із нашої землі!

Так, хлопці, за вами до лісу

Сестра, наречена чи мати

По мужеськи стиснувши кріса

За волю іде воювати!

Щоб вас молодих і хоробрих

До бою і збр і скликати

Служити раненим і хорим

На душі бійців піднімати!

В хвилину страшну небезпеки

Хапати по мужеськи кріс

В снігу чи у літнюю спежу

Харчі вам приносити в ліс!

А в час бойового наказу

Готовою бути іти

Сповнять небезпечную працю

Зв'язковою фронтом черейти!

(до публіки) Ось так не одна Галичанка
Кохав свій край у біді:
Дівчина сільська чи панянка
Із крісом в дівочій руці
Шаліла в лісах стріляниці
Гранатами били весь час,
Всю ніч ні на одну хвилину
Бої не спинялись у нас!
Під ранок наскоком відважним
Пробили ворожий ми мур . . .
Хай вічна пам'ять — посяглим —
Героям святих авантур.
Хай вічна слава героям,
Отаманам честь і хвала!
Чи Рівне, Перемишль, чи Броди
Скрізь слава про УПА гула!
Ми били катів з кулеметів,
Сікли перехресним вогнем,
Кололи холодним багнетом,
Топтали проклятих конем ! . . .
Останнім блискучим налетом
Ворожий захоплено штаб,
Відбили ми три кулемети,
Наш прапор відбили назад!

(до Сотника) Цей прапор і звіт отамана

Як скарб я на серці несла . . .

(витає із за пазухи папер і подертий жовто-синій прапор)

Вам Сотник, начальнику любий,

Коли через фронт я ішла . . .

(передає Сотнику папери, підносить вгору прапор)

Вітайте ж свою Галичанку,

Товаришку вірну в борні

Дівчину сільську чи панянку

Повстанку із нашої землі! (Н. Г. Р.)

Сотник міцно стискає руку звязковій. Всі гукають: Слава! Слава!
Повстанки вітають свою товаришку. Сотник читає папери з хорунжим.
В лісі чути здалека стрілянину. Всі прислухуються стрівожені.
Сотник (до чотаря і чотарки): Дайте команду бути на поготові.
Чотар і Чотарка дають відповідні команди. Всі напружено прислу-
хаються до стрілів.

Хорунжий: Хтось мчить до нас на коні.

Сотник дивиться у бінокль: Це хтось з наших.

Чотар (вдивляється). Він ранений.

На сцену вбігає конем повстанець із закріпленою перев'язкою, майже падає з коня. До нього кидаються чотар і забирає коня. Хорунжий підводить його до сотника.

Сотник: Гасло!

Ранений повстанець на вухо сотника: — „Синій Дніпр”.

Сотник: — Ти звідки зараз?

Ранений повстанець: — Із Бірчи!

Сотник: — Мольдуй, що сталося у Бірчі!

(всі творять півколо одкрите до публіки, в центрі сотник, хорунжий, чотар, чотарка і ранений повстанець говорить спочатку до сотника, потім до публіки:)

Ранений повстанець: Дріжить в страху, конає Бірча,
Кубло багдиськеє горить!
Горить аж небо багрянє,
В огні усе палахкотить!

(до публіки) „За наші кризди вам відплата,
Прскляті вороги кати”!
Ворожі сили ще великі...
Минає ніч, вже ранок, день,
А бій у Бірчі не вмовкає:
Гремить клекоче і гуде...
Повстанці далі наступають
І без перерви бій іде...

Сотник: — Де командир полковник Кони́к?

Ранений повстанець: — У місті він!... За ним вперед!

Втім жаль і лють серця стиснули
Бо командир, що перший рвавсь,
Як лев, як лицар полководець...
В бою із ворогом упав!

(пауза, загальне зворушення, де хто знімає шапку)

О, як він йшов, ішов на Бірчу
Нестримно з боєм наступав,
Наш командир — полковник Кони́к,
Що вів стрільців, — борців УПА,
Щоб відплатить за людські кривди
За кров, що в Лімні потекла,
За смерть, неволю і руїни,
За села спалені до тла!...
Мов буревій вперед пробився
Крізь загорожі, бункери,
А ми за ним, його слідами,
За його прикладом ішли,
Ми йшли повстанськими шляхами,

Де його воля нас вела!...
 Та ось упав полковник Коник...
 В бою із ворогом упав...
 І тільки труп його холодний,
 Як скарб повстанець підібрав...

Чотири санітари, чи санітарки вносять на носіх убитого командира. Всі стодують носі, які ставлять по середині. Сотник, хорунжий, чотар, чотарка схилиються над носами. Павза.

Ранений повстанець: — На кров і зброю присягаєм
 Геройську смерть його помстить!
 Наш командир... полковник Коник...
 В бою із ворогом упав!
 На вітар слави України
 Життя і кров свою віддав!

Всі повстанці: — Так присягнемось сміло браття,
 Що це стрілецтво не злама...
 Що піде сотня наче вихер

(до сотника) І з нами наш сотенний Шум!

Центральна група: Сотник, хорунжий, чотар чотарка стоять нерухомо над убитим. Зв'язкова передає прапор хорунжому.

Ранений повстанець: — Хоч смерть грізна і люте лихо
 Ми йдем помстить катівський глум!
 Заграєм гордо в кулемети —
 Ми месників грізна чота!

Співайте грімко міномети!
Вставай Україно, пресвята!
Конайте люті супостати!
Вперед завзяті юнаки!
Вставай, вставай, Україно Мати!
Греми наш спіз, наш грізний клич:
„Скарать катів за смерть і глум”
Новим завзяттям запалить
Наш гордий дух, палкі серця....
На бій! На бій! і перемогу....
Слава! Слава! Пімсти!... (знеможений зато-
чується, його підхоплюють кілька повстанців і підтримують)

Всі разом: —

Присягаємося пімститися за Командира! Кари катам! Кари!

Сотник: — Не молитви не плач до неба, —
Свячений ніж — оце нам треба.

Дивись крізь язики заграв
Встас пожар, як Гснта, ярий,
І морок ночі розідрав
Міліоновий голос: Кари!

Катуї, гвалтуї московський схід!
Жени орду в азійську далеч!
На спів сєінніх панахид,
Злітється знову хижа галич.

(За Маланюком)

Хорунжий: — (над убитим): — Застріленого закопати.

Над ним ридатиме ще мати
І приговорить пан-стець
Три сальви в мутне небо з криці!
(повстанці тричі стріляють)

Засни дитино! Спи, аж ниці
Уславлять твій кінець.
Вона живе, та Україна.
Вона над ним, вона Єдина
І в ній корона душ.

А ви, що стали тут довкола:
Шапки здійняти! Нижче чола!

(повстанці здіймають шапки, хорунжий вкриває убитого прапором)

Спи брате!

(до повстанців): Кроксм руш! (За Ю. Линою)

Чотар і чотарка дають відповідні команди. Сотник і хорунжий ідуть попереду. За ними несуть ноші з убитим, за ношами всі вимаршюють, співаючи пісню повстанців (напр. „Над лісом впав туман”).

IV Частина

Хор — „Не пора” і Гимн.

ПРИМІТКА

З огляду на те, що деякі вірші і проза були написані з пам'яті можуть бути у текстах помилки і за браком відповідних матеріалів, неточности, за які просимо вибачення у авторів.

